

SELETUSKIRI

Eesti seisukohad Euroopa Liidu määruse eelnõu kohta, millega kehtestatakse liidu toetus sisejulgeoleku valdkonnale aastateks 2028–2034

Kokkuvõte:

Euroopa Komisjon esitas 16. juulil 2025. a määruse eelnõu, millega kehtestatakse Euroopa Liidu (*edaspidi* liit või EL) rahaline toetus sisejulgeoleku valdkonnale aastateks 2028–2034¹. See on seotud ELi pikaajalise eelarveraamistiku (*edaspidi* MFF²) uue perioodi kokkuleppimisega. Esitatud Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt on sisejulgeoleku valdkonna toetus üks osa suurest Euroopa Fondist.

Määruse eelnõu eesmärk on jätkata liidu üldise poliitika toetamist sisejulgeoleku valdkonnas. Määruse eelnõus on toodud toetuse eesmärgid ning maht. Riiklike ümbrike arvutamise meetodika ja toetuse kasutamise nõuded on Euroopa Fondi ülesed, mistõttu on need reguleeritud määruse eelnõus (EL) 2025/0240³ ning määruse eelnõus (EL) 2025/0545⁴.

Eesti seisukohad sisejulgeoleku valdkonna toetuse määruse eelnõu kohta:

- Eesti toetab ettepanekut rahastada sisejulgeolekuvaldkonda liidu eelarvest. Peame oluliseks, et riik saab ise otsustada, milliste tegevuste kaudu valdkonna eesmärgi täita ning et liikmesriikidele ei seata vahendite kohustuslikke kasutamismahte konkreetsete eesmärkide lõikes. See aitab tagada rakendamisel liikmesriikidele vajaliku paindlikkuse riigiplaani kaudu.
- Eesti toetab määruse eelnõu eesmärgi, mis katavad olulisi sisejulgeoleku valdkonna prioriteete. Seejuures on oluline, et eesmärgiks on seatud ka hübriidohtude, sh küberohtude ennetamine ja nende vastu võitlemine ning kodanike ja avaliku ruumi kaitsmine rünnakute eest, sh kriitilise energia- ja transporditaristu vastupanuvõime tagamine.
- Eesti hinnangul on oluline radikaliseerumise ennetamine ja selle vastu võitlemine, seega peame oluliseks toetada eesmärkide sõnastuse vastavat muudatust.
- Eesti hinnangul on oluline kõikide vajalike koostöövormide toetamine. Teeme ettepaneku mitte piiritleda koostööd pädevate asutuste vahel vaid operatiivkoostööga.

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Komisjon (*edaspidi* Komisjon) avaldas 16. juulil 2025. a ELi pikaajalise eelarve ettepaneku⁵ (MFF) ja sellega koos erinevate aastateks 2028–2034 kavandatavate toetusmehhanismide määruste eelnõud. Komisjoni ettepaneku üheks eesmärgiks on eelarve põhjalikult ümber kujundada, et muuta see ühtlasemaks, paindlikumaks ja mõjukamaks. Ette

¹ (EL) 2025/0542

² *Multiannual Financial Framework*

³ (EL) 2025/0240

⁴ (EL) 2025/0545

⁵ https://commission.europa.eu/2028-2034-eu-budget-stronger-europe_en

on nähtud reserve ja teisi paindlikkuse vahendeid, et reageerida eelarveperioodi jooksul muutuvatele prioriteetidele, ettenägematutele olukordadele või kriisidele.

Komisjon ettepanekul luuakse uus Euroopa Fond eelarveperioodiks 2028–2034, mis ühendab praeguse eelarveperioodi 2021–2027 erinevad fondid (14) ühtse struktuuri alla, tagades nende toetusmehhanismide vahelise sidususe ja ühise kavandamise, luues uusi võimalusi tekitada sünergiat, samas võttes arvesse seniste fondide eripärasid.

Euroopa Komisjon avaldas 16. juulil 2025 määruse eelnõu⁶ liidu toetuse kehtestamiseks sisejulgeoleku valdkonnale aastatel 2028–2034. Uue määruse eelnõuga soovib Euroopa Komisjon sätestada sisejulgeoleku valdkonna eesmärgid, mida liidu vahenditega toetatakse ning määrata toetuse üldise mahu.

Vabariigi Valitsuse seisukoha kujundamine on vajalik, kuna eelnõuga kaasnevad mõjud riigieelarvele. Samuti omab eelnõu mõju riigi julgeolekule ja siseturvalisusele.

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond ning välisvahendite osakonna nõunik Ülle Leht (ylle.leht@siseministeerium.ee). Valdonna eest vastutab Siseministeeriumi varade asekanstler Krista Aas (krista.aas@siseministeerium.ee).

Sisejulgeoleku valdkonnale antav liidu toetus toimib vastastikusel täiendavuses teiste poliitikavaldkondadega, mis kuuluvad riigiplaani määruse kohaldamisalasse, edendades seeläbi nende poliitikavaldkondade koostoimet.

Määruse eelnõu tugineb perioodi 2021–2027 Sisejulgeolekufondi määrusele (EL) 2021/1149,⁷ kuid selles võetakse arvesse uusi poliitilisi arengusuundi ja vajadust vastata sisejulgeolekuga seotud muutuvatele probleemidele nii liidus kui ka koostöös teiste riikidega.

Määruse arutelu Euroopa nõukogu töörühma tasandil toimub 22. juulil 2025 loodud EL Nõukogu justiits- ja siseasjade rahastusvahendite *ad hoc* töörühmas. Määruse eelnõu vastuvõtmisele kohaldatakse seadusandlikku tavamenetlust ning otsuse langetamine toimub kvalifitseeritud häälteenamuse alusel.

2. MÄÄRUSE EELNÕU SISU

Artiklis 1 sätestatakse määruse eelnõu reguleerimisese – liidu toetuse eesmärgid ja rahastamine sisejulgeoleku valdkonnale ajavahemikul 01.01.2028–31.12.2034.

Artiklis 2 sätestatakse määruses kasutatavad mõisted.

Artikkel 3 sätestab, kuhu sisejulgeoleku kõrge taseme tagamiseks tuleb liidu toetus suunata. Eesmärgid tuginevad suurel määral perioodi 2021–2027 Sisjulgeolekufondi eesmärkidele.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52025PC0542>

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1149, millega luuakse Sisejulgeolekufond (ELT L 251, 15.7.2021, lk 194).

Eesmärgiks on ennetada rasket ja organiseeritud kuritegevust ja selle vastu võidelda ning kaitsta kodanikke ja avalikku ruumi rünnakute eest; tugevdada liikmesriikide suutlikkust ning suurendada kriitilise tähtsusega üksuste vastupidavusvõimet vaenuliku tegevuse suhtes ning ohjata julgeolekuga seotud intsidente, riske ja kriise; parandada ja hõlbustada teabevahetust pädevates asutustes ja asjaomastes liidu organites ja asutustes; parandada ja tugevdada pädevate asutuste vahelist õiguskaitsealast operatiivkoostööd.

Eelnõu kohustab liikmesriike tagama, et nende riiklikud ja piirkondlikud partnerluskavad (riigiplaanid) on suunatud kõigi määruses sätestatud eesmärkide saavutamisele.

a) tugevdada liidu ja liikmesriikide suutlikkust ennetada rasket ja organiseeritud kuritegevust nii internetis kui ka väljaspool seda, sealhulgas terrorismi, vägivaldset äärmuslust, küberkuritegevust, laste seksuaalset kuritarvitamist ja ärakasutamist ning hübriidohte, ja nende vastu võidelda ning kaitsta kodanikke ja avalikku ruumi rünnakute eest, sealhulgas sisejulgeoleku valdkonnas uuenduslike meetodite ja uute tehnoloogiliste vahendite abil;

b) tugevdada liikmesriikide suutlikkust ning suurendada kriitilise tähtsusega üksuste vastupidavusvõimet vaenuliku tegevuse suhtes ning ohjata julgeolekuga seotud intsidente, riske ja kriise, sealhulgas koostalitlusvõimeliste kriitilise tähtsusega sidesüsteemide abil;

c) parandada ja hõlbustada teabevahetust pädevates asutustes ja asjaomastes liidu organites ja asutustes ja nende vahel ning asjakohasel juhul kolmandate riikidega, rahvusvaheliste organisatsioonidega ja eraõiguslike isikutega;

d) parandada ja tugevdada pädevate asutuste vahelist õiguskaitsealast operatiivkoostööd, sealhulgas ühisoperatsioone, seoses raske ja organiseeritud kuritegevuse (nii internetis kui ka väljaspool seda), sealhulgas terrorismi, vägivaldse äärmusluse, küberkuritegevuse, laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning hübriidohtude ennetamisega ja nende nähtuste vastu võitlemisega, ning kodanike ja avalikku ruumi kaitsmisega rünnakute eest.

Artikkel 4 sätestab, et aastateks 2028–2034 on sisejulgeoleku valdkonna tarbeks ette nähtud esialgne rahastamispakett 6 843 331 500 eurot. Liikmesriikide eraldise kinnitab EK rakendusaktiga, arvestades riigiplaani määruses toodud jaotusvõtit.

Ariklis 5 on toodud üleminekusätteid, mille kohaselt perioodi 2021 – 2027 Sisejulgeolekufondi määruse (EL) 2021/1149 kohaldamist jätkatakse kuni nende lõpetamiseni.

Artikliga 6 määratakse määruse jõustumine jakohaldamine.

3. MÄÄRUSE EELNÕU VASTAVUS PÄDEVUSE ANDMISE, SUBSIDIAARSUSE JA PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÕTETELE

3.1. Õiguslik alus

Määruse eelnõu õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõige 2, kus on sätestatud, et „liit moodustab oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala, kus isikute vaba liikumine on tagatud koos välispiirikontrolli, varjupaiga ja

sisserändega ning kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemisega seotud asjakohaste meetmete rakendamisega“.

Liidu meetmed on põhjendatud eesmärkidega, millele on osutatud Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklis 67, millega on ette nähtud vahendid vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomiseks. Tähelepanu juhitakse ka ELi toimimise lepingu artiklile 80, milles on rõhutatud, et liidu poliitika kavandamisel ja elluviimisel juhindutakse solidaarsuse põhimõttest ning vastutuse, sealhulgas finantskoormuse liikmesriikide vahelise õiglase jagamise põhimõttest.

Määrus põhineb ELi toimimise lepingu artikli 82 lõikel 1, kus rõhutatakse, et liidus põhineb kriminaalasjades tehtav õiguslane koostöö kohtuotsuste ja õiguasutuste otsuste vastasikuse tunnustamise põhimõttel; artiklil 84, kus sätestatakse, et Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada meetmeid liikmesriikide tegevuse edendamiseks ja toetamiseks kuritegevuse ennetamise alal; artikli 87 lõikel 2, kus on sätestatud, et Euroopa Parlament ja nõukogu võivad seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada meetmeid seoses: a) asjakohaste andmete kogumise, säilitamise, töötlemise, analüüsi ja vahetusega; b) personali koolitamise toetamisega ning personali vahetamise, seadmete kasutamise ja kriminalistikauuringute alase koostööga; c) organiseeritud kuritegevuse raskete vormide avastamisega seotud ühiste uurimismeetoditega. Eelpoolnimetatud moodustab nõuetekohase õigusliku aluse.

Eeltoodust tulenevalt on EL-il pädevus eelnõu vastuvõtmiseks ning so kooskõlas EL toimimise lepingu eesmärkidega.

Lisaks esitas Komisjon 16. juulil 2025 riigiplaani ja tulemusraamistiku määruste eelnõud. Riigiplaani määruse eelnõu eesmärk on tagada parem kooskõla ELi prioriteetide ning liikmesriikide ja piirkondade tegevuste vahel, lihtsustada ja tõhustada toetuste süsteemi, saavutades suurema kuluefektiivsuse, ning võimaldada paindlikumat ressursside ümberjaotamist, et reageerida uutele vajadustele ja kriisidele, kahjustamata sealjuures pikaajalisi eesmärke. Tulemusraamistiku määruse eelnõu eesmärk on lihtsustada ja ühtlustada ELi eelarve põhimõtete rakendamist, seiresüsteeme ja aruandlust, et suurendada läbipaistvust, vähendada halduskoormust ning parandada toetusesaajate ligipääsu rahastusele.

3.2. Subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse hinnang

Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt võtab liit valdkondades, mis ei kuulu liidu ainupädevusse, meetmeid vaid siis, kui liikmesriigid ei suuda seda eesmärki piisavalt saavutada, ning eesmärk on paremini saavutatav liidu tasandil.

Kuigi julgeoleku eest vastutavad esmajärjekorras liikmesriigid, on julgeoleku valdkonna probleemid olemuslikult omavahel seotud, piiriülene nähtus ning liikmesriigid ei suuda üksinda tegutsedes nende probleemidega vajalikul määral tegeleda ega rahvusvahelisi ohte tõhusalt tõrjuda. Selleks vajalikud töövahendid tuleb luua Euroopa tasandil, mis võimaldab riiklikel ametiasutustel ühiste probleemide lahendamiseks tõhusalt koostööd teha.

ELi eelarvest antav rahaline toetus aitab toetada liikmesriikide jõupingutusi tagamaks liidus kõrge julgeoleku tase eelkõige terrorismi ja radikaliseerumise, raske ja organiseeritud kuritegevuse ja küberkuritegevuse vastase võitluse ning kuriteoohvrite abistamise ja kaitsmise kaudu.

Kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 4 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega ei lähe määruse eelnõu kaugemale sellest, mis on vajalik, sobiv ja kohane liidu eesmärkide saavutamiseks, kuna liikmesriigid üksi ei suuda määruse eelnõus toodud eesmärke saavutada.

Määruse eelnõu on kooskõlas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega.

4. ESIALGNE MÕJUDE ANALÜÜS

Perioodi 2014.–2020. aasta Politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahendi käimasoleva järelhindamise esialgsed tulemused kinnitavad, et rahastamisvahend aitab parandada nii liikmesriikide võimeksut võidelda piiriülese, raske ja organiseeritud kuritegevusega kui ka liikmesriikide suutlikkust ohjata julgeolekuga seotud riske ja kriise.

Sisejulgeolekufondi 2021.–2027. aasta perioodi vahehindamise esialgsed tulemused kinnitavad, et Sisejulgeolekufond on vastanud vajadustele, milleks see ette nähti.

Mõjude analüüsist nähtub, et **Eestile kaasneb käesoleva eelnõuga positiivne mõju sisejulgeolekule.**

4.1. Sotsiaalne mõju:

Sisejulgeoleku valdkonna ELi toetusel on oluline mõju Eesti inimest turvatunde kindlustamisele. Turvaline ühiskond on eeldus uute töökohtade loomisel ja majanduse hoogustumisel.

4.2. Mõju riigiasutustele ja riigieelarvele:

Sisejulgeolekuvaldkonna EL vahendite kasutamine ühtse riigiplaani raames võib kaasa tuua administratiivse koormuse kasvu, kuid siiski saab öelda, et vahendite rakendamisest saadav kasu on suurem kui administratiivne kulu, mida on võimalik katta tehnilisest abist.

Eelnõu kohaselt toetab EL sisejulgeoleku valdkonda 6 843 331 500 euroga jooksevhindades, perioodil 2021–2027 on vastav summa 2,5 mld.

Eelnõu jõustumisega kaasnevad kulud, sest ELi antavat toetust määruse eelnõus toodud eesmärkide täitmiseks tuleb riigieelarvest kaasfinantseerida. Riigipoolne kaasfinantseeringu määr on 40% riigiplaani kogumahust.

Sisejulgeoleku valdkonnas tehtud investeeringutega kaasnevad ülalpidamiskulud, mis tuleb üldjuhul planeerida ja kanda riigieelarvest. Hoolduskulude katmiseks võimalik kasutada ka tegevustoetust, kuid need saab ette näha üksnes suurema reformi või investeeringu osana.

ELi toetuse kasutamine ühtse riigiplaani raames toob esialgu kaasa olulise administratiivse koormuse kasvu, kuna ümber tuleb kujundada rakendamise struktuur, välja töötada uued riigisisised õigusaktid, juhised ja tööprotseduurid. Euroopa Komisjon ette näinud riigiplaani administreerimise kulu, mis on riigiplaani määruse eelnõu kohaselt 3% otsestest kuludest.

4.3. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhtlusele:

Sisejulgeoleku valdkonna spetsiifilisuse tõttu on sellel peale riigieelarve vähe võimalikke rahastusallikaid. Seega on sisejulgeoleku valdkonnas EL vahendite kasutamine kriitilise tähtsusega.

2024. a läbiviidud perioodi 2021–2027 Sisejulgeolekufondi vahehindamise tulemusel võib kindlalt öelda, et sisejulgeoleku valdkonnas on Sisejulgeolekufondil olnud oluline panus riigi kohustuste täitmise toetamisel: vajalikke IKT-arendusi, varustuse soetusi ja koolitusi ei oleks saanud ellu viia sellises mahus ja ajaraamis, kui seda seni tehtud on. Perioodi 2021–2027 Sisejulgeolekufondi toel on kaasaegse varustuse, süsteemide ja koolituste kaudu tõstetud ja tõstetakse Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti, Päästeameti, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse, Justiits- ja Digiministeeriumi, Rahapesu Andmebüroo, Keskkonnaameti ning Maksu- ja Tolliameti võimet ennetada julgeolekuohte ning võidelda raske ja organiseeritud kuritegevusega.

Perioodil 2028–2034 võib sisejulgeoleku valdkonda suuantavate EL vahendite mõju prognoosida isegi suuremaks, kuna liikmesriikidele planeeritakse eraldada rohkem vahendeid.

4.4. Mõju põhiõigustele

Liidu toetust rakendatakse kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga ja õigusriigi põhimõttega, nagu on sätestatud määruse (EL, Euratom) 2020/2092 artikli 2 punktis a.

4.5. Võimalikud muudatused siseriiklikus õigusruumis:

Sisejulgeoleku valdkonna määrus ise ei too kaasa muudatusi riigisiseses õiguses. Määrust rakendatakse koosmõjus riigiplaani ja tulemusraamistiku määrustega, mille alusel tuleb luua riigisisene regulatsioon.

5. EESTI SEISUKOHAD JA NENDE PÕHJENDUSED

5.1. Eesti toetab ettepanekut rahastada sisejulgeolekuvaldkonda liidu eelarvest. Peame oluliseks, et riik saab ise otsustada, milliste tegevuste kaudu valdkonna eesmäärke täita ning et liikmesriikidele ei seata vahendite kohustuslikke kasutamismahte konkreetsete eesmärkide lõikes. See aitab tagada rakendamisel liikmesriikidele vajaliku paindlikkuse riigiplaani kaudu.

Põhjendus: Eelnõu kohaselt toetab EL sisejulgeoleku valdkonda 6 843 331 500 euroga (jooksevhindades). See võimaldab adresseerida raske ja organiseeritud kuritegevuse

ennetamise ning sellega võitlemisega seotud Euroopa sisejulgeoleku strateegias ProtectEU⁸, Siseturvalisuse arengukavas jt siseturvalisuse valdkonna strateegiates ja arengukavades toodud väljakutseid ning Schengeni hindamiste soovitusi. Kuna liikmesriikidel on erinevad väljakutsed, on oluline, et liikmesriigid saaksid ise otsustada, milliste tegevuste kaudu eesmärgi täidetakse ja millises proportsioonis ELi vahendeid sisejulgeoleku valdkonna eesmärkideks suunatakse.

Perioodil 2021–2027 on Sisejulgeolekufondi määruses ette nähtud minimaalsed määrad vahendite kogumahust, mis iga liikmesriik peab konkreetsete erieesmärkide täitmiseks kasutama. Uue finantsperioodi sisejulgeoleku valdkonna toetamise määruse ettepanekus samasisuline piirav säte puudub. Pooldame, et ühtegi konkreetset ja numbrilist määra erinevate meetmete kohaldamisele ei seata ning otsus, millisesse erieesmärki raha suunata, jääb liikmesriigile, lähtudes riigi strateegilistest prioriteetidest ning võimaldades optimaalselt kombineerida erinevate rahastusallikate panust.

5.2. Eesti toetab määruse eelnõu eesmärgi, mis katavad olulisi sisejulgeoleku valdkonna prioriteete. Seejuures on oluline, et üheks eesmärgiks on seatud ka toetada hübriidohtude ennetamist ja nende vastu võitlemist, ning kodanike ja avaliku ruumi kaitsmist rünnakute eest.

Põhjendus: Komisjoni väljapakutud sisejulgeoleku valdkonna eesmärgid on sarnased eelmiste rahastusperioodide valdkondlike fondide erieesmärkidele. Eesmärkide sõnastus lubab üldjoontes kooskõlas valdkondlike strateegiatega ja liidu strateegiatega toetada Eesti vajadustest lähtuvaid tegevusi, kuid soovime punktides 5.3. – 5.5. tooduga määruse eesmärgi täpsustada, et kindlustada Eestile oluliste teemade kaetus.

5.3. Tugevdamiseks vastupanuvõimet küberohtudele, on Eesti hinnangul oluline küberturvalisuse toetamine sisejulgeoleku toetusmehhanismi raames. Seega teeme ettepaneku tuua küberturvalisus eesmärkides eraldi esile.

Põhjendus: Euroopa küberturvalisuse maastik on oluliselt muutunud, küberohtude kasvu on märgatavalt süvendanud Venemaa täiemahuline sõda Ukrainas. Küberrünnakuid kasutatakse hübriidsõja raames luureandmete kogumiseks ja ebasõbralike riikide "karistamiseks" nende poliitiliste otsuste eest. Küberohtude üldise kasvu taga ka laiemad tehnoloogilised suundumused, nagu 5G tehnoloogia kasvav kasutuselevõtt, tehisintellekti laiem rakendamine, kvantarvutite ning uue põlvkonna digiteenuste arendamine.

Seetõttu on vaja tegeleda esilekerkivate kübertrendide ja -ohtudega, tagada ajakohane ühine olukorrateadlikkus liikmesriikides ning viia läbi ühisõppusi ja tagada elutähtsate digiteenuste kriisikindluse suurendamine.

5.4. Eesti hinnangul on oluline, et rahastusmehhanismi vahendeid saaks kasutada ka radikaliseerumise ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks, seega toetame eesmärkide sõnastuse vastavat muudatust.

⁸ ProtectEU eesmärk on kaitsta kodanikke mitmesuguste kuritegevusega seotud ohtude eest.

Põhjendus: Määruse eelnõu artiklis 2 on radikaliseerumine defineeritud, kuid radikaliseerumine ei kajastu artiklis 3 sõnastatud eesmärkides. Teeme ettepaneku lisada ja toetame radikaliseerumise ennetamise ja selle vastu võitlemise lisamist määruse artiklis 3 toodud eesmärkide hulka. Terroriaktide ja -propaganda vastase võitluse kõige mõjusamaks „relvaks“ on radikaliseerumise ennetamine igal ennetustasandil. Nii Eestis kui teistes liikmesriikides on näha globaalset trendi, et vägivaldse äärmusluse, sh terroriaktide elluviimiseni võivad jõuda üha nooremad alaealised. Nendest osade äärmusesse pöördumise teekonnal on olulist rolli mänginud värbajate lähenemiste muutumine ja uute virtuaalsete keskkondade kasutamine, süsteemne valeinfo levik ja Venemaa mõjutustegevus. Kiire ja adekvaatse reageerimise võimekuse loomine on eriti oluline kriisiolukordades, kus süsteemne mõjutustegevus võib intensiivistuda. Tõstmaks senist võimekust, on Eestis väljatöötamisel riiklik radikaliseerumise ennetamise tegevuskava (RETK).

5.5 Eesti hinnangul on oluline, et rahastusmehhanismi vahenditega saaks toetada ka kriitilise energia- ja transporditaristu vastupanuvõime tõstmist vaenuliku tegevuse vastu.

Põhjendus: Viimaste aastate jooksul on taristu vastu suunatud sabotaaži ja küberrünnete juhtumid Euroopas sagenenud ning edasiste rünnete õnnestumise tõenäosus sõltub paljuski elutähtsa teenuse tagamiseks vajaliku kriitilise taristu kaitseks rajatud meetmetest. Arvestades, et rahastusmehhanismi üheks eesmärgiks on kriitilise taristu vastupanuvõime tõstmine vaenuliku tegevuse suhtes, peame oluliseks, et rahastusmehhanismist oleks võimalik rahastada tegevusi, mis võimaldavad olemasolevat kriitilist energia- ja transporditaristut muuta tehniliselt vastupidavamaks nii küber- kui füüsilistele rünnetele, arvestades EL toimimise lepingu artiklite 82, 84 ja 87 kohaldamisala piirangut.

Samas peame oluliseks, et loodava Euroopa Fondi Euroopa rahastu vahendite toel, mille osaks on käesolev toetusmehhanism, oleks liikmesriikidel võimalus tagada energiasüsteemi, logistika ja tarneahelate toimepidevus muutuvus julgeolekukeskkonnas ning vähendada ristsõltuvustest tulenevaid kaskaadimõjusid ühiskonnale. Kuna elutähtsad teenused on omavahel tihedalt seotud, võib ühe teenuse katkestus põhjustada ulatuslikke häireid teistes. Näiteks mõjutab laiaulatuslik elektrikatkestus mh ka lennujaamade, sadamate, tanklate, sidemastide, haiglate, toidupoodide jm taristu tööd, kui riskid ei ole piisavalt maandatud.

5.6. Eesti hinnangul on oluline, et saaks toetada kõiki pädevate asutuste vajalikke koostöövorme, mitte piiritleda seda vaid operatiivkoostööga. Muuhulgas on vajalik toetada nt koolitusi, ühisõppuseid, õpikodasid.

Põhjendus: Õiguskaitsealane operatiivkoostöö on ELi toimimise lepingu artikli 87 lõikes 3 osutatud kahe või enama liikmesriigi asutuste vaheline operatiivkoostöö või ühe liikmesriigi pädevate asutuste tegevus teise liikmesriigi territooriumil. Teeme ettepaneku muuta artikli 3 lõike 1 punktis d) toodud sõnastust ja mitte piiritleda koostööd vaid operatiivkoostööga. Oluline on toetada kõiki koostöövorme pädevate asutuste vahel, nii nagu seda võimaldab ka perioodi 2021–2027 Sisejulgeolekufondi määruse artikli 3 lõike 2 punktis b) toodud erieesmärgi sõnastus „parandada ja tõhustada piiriülest koostööd, sealhulgas ühisoperatsioone pädevate

asutuste vahel seoses terrorismi ning raske ja organiseeritud kuritegevusega, millel on piiriülene mõõde“.

6. KOOSKÕLASTAMINE

Eesti seisukohtade väljatöötamisse kaasati Justiits- ja Digiministeerium, Riigikantselei, Rahandusministeerium, Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Eelnõude infosüsteemis laekusid arvamused Justiits- ja Digiministeeriumilt ning Kliimaministeeriumilt ja nendega arvestamine kajastub seletuskirja lisa 1 – Kaasamistabel.

Seisukohtade väljatöötamisel ja seletuskirja koostamisel olid läbivalt kaasatud Riigikantselei, Justiits- ja Digiministeerium ning Kliimaministeerium, kelle tagasiside laekus jooksvalt.

Huvirühmadele tutvustati eelnõud 8. oktoobri 2025. a infopäeval ja huvirühmade ettepanekuid arutati 15. oktoobril 2025. a korraldatud kaasamisseminari raames.

Lisa: Kaasamistabel